

«Նոր ժամանակի կրթություն» ՀԿ

*ՀԵՐԹԱԿԱՆ ԱՏԵՍՏԱՎՈՐՄԱՆ ԵՆԹԱԿԱ
ՈՒՍՈՒՑԻՉՆԵՐԻ ՎԵՐԱՊԱՏՐԱՍՏՄԱՆ
ԴԱՍԸՆԹԱՑ*

*ԱՎԱՐՏԱԿԱՆ ՀԵՏԱԶՈՏԱԿԱՆ
ԱՇԽԱՏԱՆՔ*

Հետազոտության թեման՝ «Խոսք և հաղորդակցության» ժամերը մայրենիի դասընթացում

Առարկան՝ մայրենի

Հետազոտող ուսուցիչ՝ Հ. Բաբայան

*Ուսումնական հաստատություն՝ Ն.Վ. Գոգոլի անվ. հ. 35 հիմն.
դպրոց*

Երևան 2023

Թեմա – <<Խոսք և հաղորդակցության>> ժամերը մայրենիի դասընթացում

Չարք – Ինչո՞ւ է <<Խոսք և հաղորդակցում>> դասաժամը *կարևոր կրտսեր դպրոցականի ուսումնառության գործընթացում:*

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹՅՈՒՆ

1. ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ
2. ԼԵԶՈՒ ԵՎ ԽՈՍՔ
3. ԳՈՐԾՆԱԿԱՆ ԱՌԱՋԱԴՐԱՆՔՆԵՐ ԽՈՍՔ ԵՎ ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒՄ
ԴԱՍԱԺԱՍԵՐԻՆ
4. ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆ
5. ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅԱՆ ՑԱՆԿ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Ժամանակակից ուսուցիչը պետք է առաջնորդվի երկու կարևոր դիրքորոշումներով՝

1. չկա մեկ մեթոդական ճշմարտություն,
2. աշխատանքի արդյունքն արդյունավետ է ոչ թե այն ժամանակ, երբ դասարանն է յուրացրել նյութը, այլ՝ յուրաքանչյուր աշակերտը:

<<Յուրաքանչյուր երեխայից՝ ըստ ընդունակությունների, յուրաքանչյուր երեխային՝ ըստ

պահանջմունքների...>> կարգախոսը միշտ պետք է ուղեկցի ուսուցչին:

Այսօր տարրական դպրոցը զարգացման որակական նոր փուլ է ապրում: Առաջին պլան է մղվել կրտսեր դպրոցականի անձի ձևավորումը, կայացումը, նրա գիտակցության ու կարողությունների զարգացումը:

<<Հանրակրթության պետական չափորոշիչը>> սահմանում է տարրական կրթության Հիմնական նպատակները. տարրական դպրոցի աշակերտի

1. մտավոր, հոգևոր և ֆիզիկական կարողությունների զարգացումը,
2. լեզվամտածողության, գրագիտության, տրամաբանության, աշխարհայացքային պատկերացումների հիմքերի ստեղծումը,
3. աշխատանքային նախնական հմտությունների ձևավորումը,
4. բարեկիրթ վարքի և կայուն արժեհամակարգի հիմքերի ձևավորումը,
5. բարոյահոգեբանական, հայրենասիրական, գեղագիտական, էկոլոգիական և ֆիզիկական դաստիարակությունը և առողջ ապրելակերպի հիմքերի արմատավորումը,

5. միջին դպրոցում ուսումը շարունակելու համար պահանջվող կրթամակարդակի ապահովումը:

Պետական չափորոշիչը այս նպատակների համապատասխան սահմանում է նաև այն հիմնական կարողություններն ու հմտությունները, որոնք անհրաժեշտ է ձևավորել կրթության տարրական փուլում: Տարրական կրթությունը դպրոցի առաջին աստիճանն է, որը նախանշում է նրա հաջորդ աստիճանները. այստեղ են դրվում և՛ կրթության բովանդակության հաջող յուրացման, և՛ սովորողի անձի հետագա ձևավորման հիմքերը:

Մայրենիի առարկայական չափորոշիչն ու ծրագրերը կարևորում են աշակերտների խոսքի զարգացումը, մասնավորապես հաղորդակցական կարողությունների

ձևավորման խնդիրները: Առարկայի նպատակն առաջին հերթին աշակերտների խոսքի և մտածողության զարգացումն է, լեզվի հաղորդակցական գործառույթի իրականացումը: Կապակցված խոսքի կառուցման հմտությունների ձևավորումը, բառապաշարի հարստացումը, արդյունավետ հաղորդակցվելու կարողությունների ձևավորումն ու զարգացումը: Տարրական դասարաններում մայրենիին հատկացված ժամաքանակից՝ իբրև անհրաժեշտ բաղադրիչ, շաբաթական ժամերից մեկը հատկացվել է աշակերտների խոսքային կարողությունների զարգացման խնդիրներին՝ բաղադրիչն անվանելով <<խոսք և հաղորդակցում>>:

Ակնկալվում է, որ հետևողական և նպատակասլաց ջանքերի արդյունքում տարրական դպրոցի շրջանավարտը պետք է կարողանա.

1. հայերենով հաղորդակցվել մեծահասակների, հասակակիցների և փոքրերի հետ, ընկալել ուրիշների խոսքը և արտահայտել սեփական մտքերը,
2. կարդալ և հասկանալ գրավոր պարզ տեքստեր, գրավոր շարադրել պարզ տեքստեր,
3. տրամաբանական եզրակացություններ անել պատճառահետևանքային կապերի վերաբերյալ,
4. սովորել և սովորեցնել, տիրապետել սովորելու հիմնական հմտություններին,
5. ինքնակազմակերպվել և ինքնուրույն գործունեություն ծավալել,
6. կարողանալ աշխատել համագործակցված, լինել թիմի անդամ, լինել նախաձեռնող,
7. գիտակցել և արժևորել իր ազգային ինքնությունը, հարգել և ընդունել ընտանեկան և հասարակական կյանքի արժեքները,
8. իմանալ իր իրավունքներն ու պարտականությունները
9. ցուցաբերել հարգալից վերաբերմունք շրջապատի նկատմամբ, հանդուրժողականություն, զուսպ վարք,
10. ունենալ համարժեք ինքնագնահատական:

Խիստ կարևորում են աշակերտի սովորել սովորելու և հաղորդակցական

կարողությունները: Ուսուցչի կարևորագույն խնդիրն է՝ սովորել սովորեցնել:

Ուսուցման գործընթացում յուրաքանչյուր ուսուցիչ գիտակցորեն կատարում է իր քայլերը՝ համոզված, որ ինքը ճիշտ ուղու վրա է: Դրա համար ուսուցիչը ոչ միայն պետք է տեղյակ լինի առարկայի դասավանդման մեթոդիկայի բոլոր նորություններին, այլև համեմատի, հակադրի այն մեթոդները, որոնք առաջադրվում են իրեն:

ԼԵԶՈՒ ԵՎ ԽՈՍՔ

Լեզուն, խոսքը հասարակական- պատմական զարգացման արդյունք են: Նրանում արտացոլվում են ժողովրդի պատմությունը, ավանդույթները, սոցիալական հարաբերությունների համակարգը, մշակույթը:

Լեզուն ու խոսքը ծագել են ու զարգացել մարդու բազմաբնույթ գործունեության ընթացքում՝ դառնալով այդ գործունեության իրականացման գլխավոր գործոնները: Հանրահայտ է՝ երեխաների խոսքի և հաղորդակցման կարողությունների զարգացումն իրականացվում է գործունեության մեջ, իսկ այդ գործունեության շարժիչ ուժը հաղորդակցման պահանջն է:

Շրջապատողների հետ հաղորդակցման պահանջը և սոցիալական միջավայրը երեխայի խոսքի զարգացման կարևորագույն գործոններն են: Այդ գործընթացում երեխան պասիվորեն չի ընկալում մեծերի խոսքային կաղապարները, այլ ակտիվորեն յուրացնում է խոսքը՝ որպես համամարդկային փորձի մի մաս:

Այսպիսով՝ մարդու մտածողության զարգացման մակարդակի, զգացմունքների խորության կարևորագույն ցուցանիշներից մեկը նրա խոսքն է:

Մենք ապրում ենք բնության և մարդու արարած զարմանահրաշ աշխարհում, որը փորձում ենք ճանաչել, գնահատել, պահպանել, զարգացնել: Մենք նաև խոսում ենք աշխարհի և աշխարհում կատարված ու կատարվող երևույթների մասին: Մենք խոսքով ներկայացնում ենք՝ ով է նա, ինչ է սա, ինչպիսին է այն և այլն: Մենք շփվում ենք, հաղորդակցվում ամենատարբեր նպատակներով՝

1. պատմելու, հաղորդելու, ասելու,
2. ուրախությունը կամ տխրությունը կիսելու,
3. օգնություն խնդրելու, կամ օգնություն առաջարկելու,
4. խորհուրդ հարցնելու, կամ խորհուրդ տալու,
5. համոզելու, ազդելու, ներգործելու և այլն:

Մարդուն հետաքրքրում է, և նա խոսում է նաև այն մասին, թե ինչ և ինչպես են անում այդ, ինչ է կատարվում, ինչու է կատարվում, ինչպես է կատարվում և այլն:

Այս ամենը կազմում է խոսքի բովանդակությունը:

Խոսքը երեք էական հատկանիշ ունի.

1. Խոսքի գործառնությունները

2. Խոսքի նշանակությունը (դրված հարցը)

3. Կառուցվածքը և լեզվաոճական միջոցները:

Ըստ գործառնությունների խոսքի տեսակներն են.

1. Իրական դեպքերը, երևույթները, առարկաները, փաստերը ներկայացնող պատմողական խոսք,

2. Դեպքերի փաստերի, առարկաների, երևույթների (այսինքն՝ իրականության) մասին մարդու մտքերը, խոհերը, եզրակացությունները ներկայացնող խոսք:

Ըստ նշանակության խոսքի տեսակներն են.

պատմողական

նկարագրական

դատողական

գնահատող

1. Պատմողական՝ որոշակի հաջորդականությամբ առարկայի գործողությունները ներկայացնելը (ինչ է, ով է, այն ինչպես է տեղի ունենում):

2. Նկարագրական՝ առարկայի (երևույթի) համալիր հատկանիշների միաժամանակյա նկարագրություն (ով է, ինչպիսին է):

3. Դատողական՝ տարբեր փաստերի, երևույթների, դեպքերի մեկնաբանում, բացատրում, պատճառահետևանքային կապերի բացահայտում (ինչու են այդպիսին, ինչու այդպես եղավ):

4. Գնահատող՝ ինչ-որ բանի, ինչ-որ մեկի մասին արտահայտված վերաբերմունք, գնահատում:

Խոսք- հաղորդակցության դասերին, սկսած երկրորդ դասարանից հաճախ ենք անդրադառնում տեքստին՝ ի դեմս պատմությունների, առարկաների, հեքիաթների և այլ

գրական- գեղարվեստական նյութերի:

<<Խոսքային ժանրեր>> բաժնում անդրադառնում ենք ոչ միայն գեղարվեստական-գրական, այլ նաև իրական խոսքում օգտագործվող ժանրերին (խնդրանք, հրաման, հրահանգ, դիմում, նամակ և այլն): Այս համատեքստում տեքստը դիտարկում ենք որպես խոսքային հաղորդակցման գործունեության արդյունք, անդրադառնում ենք տեքստի տեսակներին, ինչպես նաև խոսքային ժանրերին՝ որպես տեքստի տարատեսակների:

Տեքստի և նրա հիմնական հատկանիշների մասին իմացությունը օգնում է աշակերտներին արդյունավետ ձևավորել սեփական մտքերն ու խոսքը:

Տարրական դասարաններում մի քանի խնդիր է լուծվում:

Երեխան պետք է.

1. տարբերակի տեքստը նախադասությունների պարզ գումարից,

2. իմանա և տարբերակի,

ա) տեքստի իմաստային ու կառուցվածքային հատկանիշները

(թեմատիկ միասնություն, իմաստային ամբողջություն, կապակցվածություն, վերնագիր,

բանալի բառեր, պարբերություն),

բ) տեքստի հիմնական կառուցվածքային- իմաստային մասերը (սկիզբ, ընթացք, ավարտ):

Առաջին և երկրորդ դասարաններում երեխաները հասկանում և սահմանում են, որ երբ նախադասությունները կապված են իրար հետ և պատմում են միևնույն բանի մասին, դրանք դառնում են մեկ ամբողջություն, որն անվանում ենք տեքստ: Իսկ այն ինչի մասին պատմում է տեքստը, կոչվում է թեմա:

Երրորդ և չորրորդ դասարաններում սովորում են տեքստի հատկանիշները.

1. **վերնագիր (թեմա)**, որը հուշում է ու՞մ կամ ինչի՞ մասին է պատմությունը, թե ի՞նչ է տեղի ունենում (ունեցել):

2. **սկիզբ կամ առաջին նախադասություն:** Պատմողական տեքստը սովորաբար սկսվում է այնպիսի նախադասությամբ, որում ցույց է տրվում դեպքերի ժամանակը, տեղը,

գործողությունները: Այն պատասխանում է ի՞նչ, ո՞վ, ե՞րբ, որտե՞ղ հարցերին:

Օրինակ՝ <<Ժուկով ժամանակով>>, <<Օրերից մի օր...>>, <<Մի անգամ ամռանը...>>, <<Մի երեկո...>> և այլն:

3. ա) **անցում հիմնական մասին**, բանալի բառեր կամ արտահայտություններ:

բ) պատմելու ժամանակ օգտագործվում են մի անգամ, օրերից մի օր, հանկարծ, այդ օրերին և այլ բառեր և արտահայտություններ:

4. **Ավարտ կամ վերջին նախադասություն:**

Յուրաքանչյուր տեքստ ինչ-որ բանի կամ ինչ-որ մեկի մասին է լինում: Դա էլ հենց տեքստի թեման է: Թեման կարող է արտահայտվել տեքստի վերնագրում: Թեման մեկն է, իսկ վերնագրերը կարող են շատ լինել: Հասկանալ տեքստը, նշանակում է հասկանալ նրա գլխավոր միտքը, գաղափարը: Վերնագիրը արտահայտում է տեքստի հիմնական թեման կամ հիմնական իմաստը, բովանդակությունը:

Վերնագիրը գրքի, հեքիաթի, պատմության այցետոմսն է, ցուցանակը, առաջին ծանոթությունը: Այն օգնում է գլխի ընկնել տեքստի բովանդակության մասին: Հարմար վերնագրեր են առաձևերն ու ասացվածքները, որոնց մեջ ամփոփված է ամբողջ

պատմությունը:

Երրորդ և չորրորդ դասարաններում երեխաներն արդեն գիտեն, որ կան տեքստեր, որտեղ հիմնականում պատմվում է դեպքերի, հերոսների արարքների մասին:

Այդպիսի տեքստերը կոչվում են պատմողական:

Չանդիպում են տեքստի այդ տեսակին՝ հեքիաթներում, պատմվածքներում:

Նկարագրական տեքստերում հիմնականում նկարագրվում են մարդիկ բնությունը, առարկաները:

Նկարագրման քայլերը՝

1. Առարկայի (մարդու) ընդհանրացրած գնահատումը:

2. Առարկայի նկարագրությունը:

3. Առարկայի Եական կոնկրետ հատկանիշները:

4. Առարկայի դերը, նշանակությունը նկարագրողի համար:

Օրինակներ՝

1. Թևավոր մեղուներից կրետը գիշատիչ է: Վերին շրթունքը երկար է, աչքերը՝ խոշոր: Ունի երկար կնճիթ, որով փորում է հողը, ավազաթումբը և բույն դնում: Ավազաթմբից դուրս գալիս բնի անցքը փակվում է, բայց կրետը այն չի կորցնում, բնագործ գտնում է: Մնվում է ճանճերով: Կրետը վնաս է հասցնում մեղուներին:

2. Մայիս ամիսն էր: Գարունն իր հրաշալիքներն էր փռել աշխարհի վրա: Վարդահոտը թեթև գեփյունի շնորհիվ ամեն կողմ հետո ման էր գալիս: Լեռ ու դաշտ կանաչով է զարդարվել: Չազարավոր երփներանգ ծաղիկներ երեսիդ ծիծաղում են: Քարափների ծերպերց էլ կյանք է բուրում:

3. Իմ ընկերուհին լավ մարդ է: Նա բարեհամբույր ու գեղեցիկ աղջիկ է: Ընկերուհիս աշխատասեր է, նպատակասլաց: Նրա աչքերում միշտ թախիծ կա, իսկ շրթունքին՝ քնքուշ ժպիտ: Ես առանց իմ ընկերուհու չեմ կարող մի քայլ անել: Նա իմ խորհրդատուն է, օգնականն ու պահապանը:

Դատողական տեքստերում հիմնականում բացատրվում են դեպքերի, երևույթների

պատճառները, ապացուցվում է ինչ-որ բան: Այս տիպի տեքստերը ունեն այլ կառուցվածք:

Նախ տրվում է այն միտքը, որը պիտի ապացուցվի, ապա ներկայացվում է ապացուցման, բացատրության հատվածը, վերջում՝ եզրակացությունը:

Օրինակ՝ «Ինչ զարմանալի աշխատասեր և շարժուն արարածներ են ծիծեռնակները: Ես հաճախ եմ մտորում, որ նրանք էլ մտածել գիտեն: Այլապես ինչպես բացատրել այն հանգամանքը, որ նրանք ցեխ ու շյուղ են կրում ու բույն հյուսում: Նրանց արարքներն էլ

մարդկանց արարքների նման են: Երբ էզը ձվեր է ածում ու թուխս նստում, արուն կերակրում է նրան, շոյում, փայփայում ու նորից սլանում դեպի երկինք: Իսկապե՛ս, գարմանալի արարածներ են ծիծեռնակները>>:

Այս տիպի տեքստերի հետ աշխատանքները հարմար ու հեշտ է կատարել **չորրորդ դասարանում**: Դատողական տեքստը դժվար չէ երեխայի առօրյա մտցնել: Դասերը վերլուծելիս կարողանում են դատողություններ անել, սեփական կարծիք մշակել, հիմնավորել, պատճառաբանել: Այլ կերպ ասած՝ քննադատական մտածողություն է ձևավորվում: Այս համատեքստում երեխաները <<ընկերանում>> են ինչու՞հարցի հետ:

Չակիրճ՝ գնահատող խոսք:

Գնահատող խոսքը կապված է զգացմունքային ոլորտների հետ:

Տարբերվում է գնահատման երկու տեսակ.

1.Մտածողության տրամաբանական կողմով պայմանավորված գնահատում:

2.Զգացմունքները, հոգեկան հուզումները ներկայացնող գնահատում:

Սրանցով էլ պայմանավորված՝ իբրև գնահատող խոսք օգտագործվում են տարաբնույթ չափազանցություններ, փոխաբերություններ, որոնք լավագույնս արտահայտում են խոսողի սուբյեկտիվ վերաբերմունքը:

Օրինակ՝ հսկա կառուցվածքով մարդուն կարող են անվանել փիղ, փոքրամարմին՝ մուկիկ, եղնիկ, խորամանկին՝ աղվես, թաքնվածին՝ խլուրդ և այլն:

Առաջին դասարանից սկսած սովորողների խոսքային վարքի կուլտուրա է մշակվում:

Արտահայտվելու և խոսակցին ունկնդրելու ցանկություն, պահանջմունք ունի երեխան:

Մտնելով խոսակցության մեջ՝ յուրաքանչյուր խոսող ունենում է որոշակի նպատակներ.

մի բան հաղորդել, որևէ հարցի մասին կարծիք հայտնել, մի բան հարցնել, խնդրել և

այլն: Մենք գիտենք, թե ում է ուղղված մեր խոսքը: Ունկնդիրն էլ ունի իր հիմնական

մտադրությունը՝ տեղեկատվություն ստանալ, հասկանալ, թե ինչ է ուզում խոսակիցը:

Խոսքային գործունեությունը երկկողմանի գործընթաց է: Անհրաժեշտ է աշակերտների

մեջ նպատակասլաց կերպով մշակել ուրիշի մտքերը ընկալելու ունակություն,

այսինքն՝ հանդես գալ ոչ միայն որպես խոսող, այլև ունկնդիր, ընկալող, խոսքի

հասցեատեր: Խոսքային վարքը կարող է շատ բան ասել շփվողների, նրանց

կրթության, դաստիարակվածության մասին: Արդյունավետ շփվելու համար սովորողը

պետք է ծանոթ լինի հաղորդակցական իրավիճակներին: Չաղորդակցական

իրավիճակի բաղադրիչներն են.

1. Ռ՞վ է ասում: Ի՞նչ է ասում:

2.Ու՛մ է ասում (հաղորդակցվողներ, գրուցակիցներ, գործընկերներ):

3. Ինչի՛մասին է ասում (խոսքի բովանդակությունը):

4..Ինչու՞ է ասում (նպատակը, խնդիրը, մտադրությունը):

5. Ե՞րբ է ասում:

6.Ինչպե՞ս է ասում:

Խոսքային իրավիճակներ կան դասագրքերի հեքիաթներում, պատմվածքներում, բանաստեղծություններում:

Ո՞վ, ու՛մ, ի՞նչ և ինչու՞ ասաց հարցերին հեշտությամբ պատասխանում են, գծում հաղորդակցության սխեմաներ:

Մարդը կյանքում բազմաթիվ ու բազմազան սոցիալականներե կատարում, որոնք էլ թելադրում են նրա հաղորդակցական վարքը:

Երեխան տանը, դպրոցում, հասարակական վայրերում տարբեր դերերով է հանդես գալիս:

Շատ կարևոր է օգնել երեխաներին հասկանալ, տարբերակել իրենց սոցիալական և դրանցով պայմանավորված նաև բուն հաղորդակցական դերերը, ինչպես նաև յուրաքանչյուր դերին և հաղորդակցական իրավիճակին համապատասխան վարքագիծ դրսևորել: Այդ խնդրի լուծման նպատակով կատարում են առաջադրանքներ, օրինակ 1-2-րդ դասարաններում՝

Ո՞վ եմ ես:

1. Ընտանիքում

- 1.մայրիկի ու հայրիկի համար՝ որդի կամ դուստր
- 2. տատիկի ու պապիկի համար՝ թոռնիկ
- 3. քույրիկի համար (կամ եղբոր) եղբայր (քույր) և այլն:

2. Դպրոցում

- 1. ուսուցչի համար
- 2.ընկերներիդ համար

Հաղորդակցությունը, շփումը երկկողմանի գործընթաց է: Շփվողները տարբեր դերեր են

կատարում: Մեկն ասում է, մյուսը՝ լսում, մեկը տեղեկություն է հաղորդում, մյուսը՝ տեղեկությունն ընդունում է և այլն: 3-4-րդ դասարաններում աշակերտներին ներկայացվում են ասացվածքներ՝ առաջարկելով պատկերացնել, թե ով, ում և երբ, ինչ իրավիճակում կարող էր ասել այդ խոսքերը:

Օրինակ՝

1. Հասկացողին մին ասա, չհասկացողին՝ հազար ու մին:

Ռ՞վ (հաղորդող) ... մայրիկը, հայրիկը, ուսուցիչը...

Ու՞մ (ստացող) ... երեխային, աշակերտին ...

Ե՞րբ ... առաջադրանքը չկատարելու, խորհուրդը չլսելու դեպքում:

2. Ով աշխատի, նա կուտի:

Ռ՞վ (հաղորդող) ... ուսուցիչը, մայրիկը, պապիկը...

Ու՞մ (ստացող) ... երեխային, աշակերտին ...

Ե՞րբ ... երբ չի աշխատել, գործ չի արել ...

Իսկ ինչպե՞ս խոսել մարդու հետ, երբ նա կողքիդ չէ (հաղորդակցում տարածության մեջ):

Սովորողները տարաբնույթ առաջադրանքներ են ստանում, օրինակ՝

1. Երբ մեծերը տանը չեն, իսկ ինքը պետք է տանից դուրս գա: Ինչպե՞ս կարող է տեղյակ պահել նրանց:

Մշակվում են գրավոր և բանավոր տարբերակներ.

- 1. գանգահարել և հայտնել հեռախոսով (բանավոր)
- 2. հաղորդագրություն ուղարկել ինքնապատասխանիչին (բանավոր)
- 3. գրություն թողնել սեղանին (գրավոր)
- 4. հաղորդագրություն ուղարկել բջջայինին (գրավոր):

Թվարկվում են բանավոր և գրավոր խոսքին առնչվող տարբեր առարկաներ.

Ձայնագրիչ, տեսագրիչ, խոսափող, հեռախոս, համակարգիչ (skype), գրիչ, մատիտ:

2-րդ դասարանից սկսած երեխաները սովորում են հրավիրատոմս, հեռագիր, հայտարարություն գրել:

2. Ինչպե՞ս խոսել մարդու հետ, երբ նա կողքիդ չէ, քեզանից առաջ է ապրել կամ հետո է ապրելու (հաղորդակցում ժամանակի մեջ):

Այս հարցում մեզ օգնության են գալիս հեքիաթները, որոնք կարդացել են նաև իրենց ծնողները, երբ փոքր են եղել: Այսինքն՝ գրողները գրել են տասնյակ, հարյուրավոր տարիներ առաջ, իսկ մենք այսօր նրանց հետ հաղորդակցվում ենք:

Գրավոր խոսքը մեզ հնարավորություն է տալիս հաղորդակցվել նաև ժամանակի մեջ:

Այս աշխատանքները կատարելով հարկավոր է հասնել նրան, որ աշակերտները գիտակցեն, թե յուրաքանչյուր մարդու կյանքում որքան կարևոր են շփումը:

Առաջադրանք 1. Ի դասարան

Հարցեր հաղորդակցման համար /Նախաայբբենական փուլ/

Տանը երբևէ մենակ մնացե՞լ եք:

Ինչո՞ւ են մարդիկ շփվում:

Ինչպե՞ս են անցնում քո ծննդյան տոները:

Ընտանեկան տոնախմբություններ:

Սեպտեմբերի մեկ:

Ի՞նչ ես տեսնում նկարում:

Պատմիր այն մասին, ինչը այդ օրը եղել է, սակայն չի երևում նկարում:

Առաջադրանք 2. 1-2-րդ դասարաններ

Խոսքային և ոչ խոսքային հաղորդակցություն

Կարդա՛, արտագրի՛ր՝ բառերի մի մասը նկարելով:

Լռություն

Մի գետակ կար: Նրա վրա միշտ աղմկում էին նավերը: Իսկ գետակը չէր սիրում աղմուկ: Եվ մի օր ալեկոծվեց, և նավերը սուզվեցին: Եվ այդ օրվանից գետակում տիրում էր լռություն:

Առաջադրանք 3.

Շարունակել թևավոր մտքերը (կամ առածները).

Ինչքան էլ գիտուն լինես, ...

Խոսք կա՝ .....

Խոսք կա՝ .....

Աշխատանքը մայրն է.....:

Առաջադրանք 4.

Շարունակի՛ր

Քաղցած գայլ

Քաղցած

Քաղցած

Քաղցած

Քաղցած

Առաջադրանք 5.

Բարեկիրթ հաղորդակցություն

Ի՞նչ ես ասում ողջունելիս	Ո՞ւմ ես ողջունում
Բարև	Բոլորին
Բարև Ձեզ	Մեծերին, ուսուցչին, անձանոթներին և այլն
Ողջույն	Ընկերոջը, քրոջը, եղբորը, հասակակիցներին
Բարի լույս	Ընտանիքի անդամներին, բոլորին
Բարի օր	բոլորին
Բարի երեկո	բոլորին

Չիշի՛ր և գրի՛ր / կամ տեքստից դուրս գրիր/ հեքիաթներում հանդիպող ողջույնի ձևեր:

_____

_____

Գրի՛ր հրաժեշտին օգտագործվող բառեր.

_____

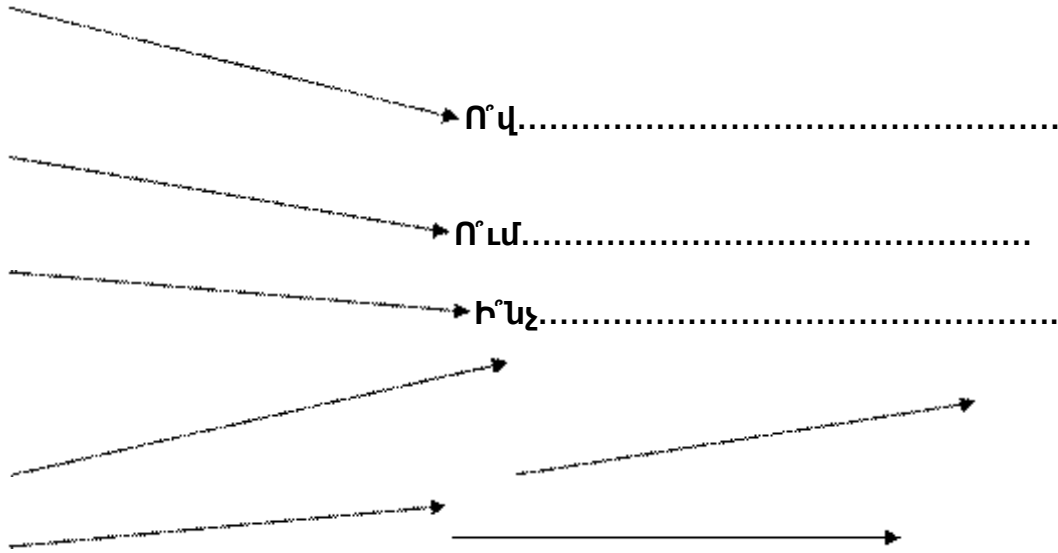
_____

_____

Առաջադրանք 6.

Պոչատ աղվեսը

Հիշի՛ր «Պոչատ աղվեսը» հեքիաթը և պատասխանի՛ր հետևյալ հարցերին:

Ինչո՞ւ.....

Ի՞նչ նպատակով.....

Է ասում

Ե՞րբ.....

Ինչպե՞ս.....

Առաջադրանք 7.

Բաց թողնված բառերի փոխարեն անհրաժեշտ նկարը նկարի՛ր և կարդա՛

ծաղիկ

ոզնի

բարև

անտառ

Մի ..... կար, մի բարի.....: Այնտեղ շատ.....կային: Մի օր.....
ելավ և ..... տվեց: .....շատ զարմացան, և նրանք Էլ ասացին՝ .....

Այդպես նրանք բարեկամացան:

Այս առաջադրանքների միջոցով աշակերտներս կարողանում են կապակված խոսք և պատմություններ հորինել, համապատասխան լեզվական միջոցներ կիրառելով՝ Պատմելուկարողություններ ու հմտություններ ձեռք բերել: Ձևավորվում է բարեկիրթ շփում, հաղորդակցության կարողություններ և հմտություններ:

Բարեկիրթ շփման, հաղորդակցության կարողությունների զարգացումը տարրական դասարաններում մի քանի խնդրի լուծում է ենթադրում՝

- 1.տարբերակել բարեկիրթ և ոչ բարեկիրթ խոսքն ու պահվածքը, բարեկիրթ խոսք ի հնչերանգը,
- 2.իմանալ բարեկիրթ, սիրալիր բառեր, բառակապակցություններ
- 3.կարողանալ կիրառել դրանք խոսքային տարբեր իրավիճակներին համապատասխան:

Եզրակացություն

Մայրենիի առարկայական չափորոշիչն ու ծրագրերը կարևոր են աշակերտների խոսքի զարգացումը, մասնավորապես՝ հաղորդակցական կարողությունների ձևավորման խնդիրները:

<<Մայրենի>> առարկայի նպատակն առաջին հերթին աշակերտների խոսքի և մտածողության զարգացումն է, լեզվի հաղորդակցական գործառույթի իրականացումը: Կապակցված խոսքի կառուցման հմտությունների ձևավորումը, բառապաշարի հարստացումը, աշակերտների խոսքի լեզվաքերականական կառուցվածքի մշակումը պետք է ծառայեն այս գլխավոր նպատակին՝ մայրենիով գրագետ և արդյունավետ հաղորդակցվելու կարողությունների ձևավորմանն ու զարգացմանը: Այս ժամերի արդյունավետ կազմակերպումը կնպաստի հաջողությամբ իրականացնել լեզվի ուսուցման հաղորդակցական և գործառույթային մոտեցումը և կնպաստի աշակերտների խոսքի արդյունավետ զարգացմանը:

Մայրենիի առարկայական ծրագրերի ժամանակակից ուղղվածությունը աշակերտների խոսքային զարգացման հարցերում՝ մղում են մեթոդական նոր որոնումների: Խոսքի զարգացումը, ներառյալ բարեկիրթ խոսքի զարգացման ուղղությամբ տարվող աշխատանքը, լրացվում է մեկ այլ խնդրով. ձևավորել այնպիսի անձ, որը տիրապետելով որոշակի բովանդակային կյուրթի, տեղեկատվության, կարողանա ճիշտ կողմնորոշվել կոնկրետ խոսքային իրադրության մեջ, իր խոսքը կառուցել այդ իրադրությանը համապատասխան: Այսինքն՝ արդյունավետ հաղորդակցվել:

Գրականության ցանկ

1. Գ. Թերզյան, Կ. Թորոսյան, Յ. Խաչատրյան <<Խոսք և հաղորդակցություն>>
1. Մեթոդական ձեռնարկ տարրական դասարանների ուսուցիչների և
ծնողների համար: Չանգակ հրատարակչություն, Երևան, 2013:
2. Կ. Թորոսյան, Գ. Թերզյան, Յ. Խաչատրյան <<Խոսք և հաղորդակցություն>>:
Մեթոդական ձեռնարկ տարրական դպրոցի ուսուցիչների համար: Երևան,
2011:
3. Հայոց լեզու և գրականություն, Հանրակրթական հիմնական դպրոցի
առարկայական չփորոշիչներ և ծրագրեր:
4. Հանրակրթության պետական չափորոշիչ:
5. 2015-16 ուսումնական տարում տարրական դպրոցի նորությունների և
կրթական գործընթացի կազմակերպման բարեփոխման վերաբերյալ
մեթոդական նամակը:
6. Կ. Թորոսյան, Վ. Սարգսյան, Յ. Խաչատրյան Մայրենի 2-4 ուսուցչի
ձեռնարկ: Երևան 2013:
7. Կ. Թորոսյան, Կ. Չիբուխչյան, Ա. Բալայան <<Գնահատման նյութերի
ժողովածու, բանավոր հարցում 2-րդ դասարան (3-րդ և 4-րդ)>>: Հրագրան
2010թ.:
8. Կ. Թորոսյան, Կ. Չիբուխչյան, Ս. Մուսայեյան <<Գնահատման նյութերի
ժողովածու. թեմատիկ գրավոր աշխատանքներ. արտագրություն,
թելադրություն, փոխադրություն, 2-րդ (3-րդ, 4-րդ) դասարաններ>>:
Հրագրան, 2010:
9. Ա. Յ. Ասլանյան <<Հայոց լեզվի ուսուցման հարցեր>> Երևան <<Լույս. հրատ.
1988թ.>>: